

Wat maakt je gelukkig?
Een even voor de hand liggende als lastige vraag. Susanne Reuling vroeg het de inwoners van een eenvoudig Peruaans bergdorpje. Het resultaat: een hartverwarmende, spetterende serie op het snijvlak van documentaire en geënceneerde fotografie.

“Ik behoorde tot die groep mensen die je vast zult herkennen. Verliefd op fotografie, maar op een of andere manier nooit fotograaf geworden. En dan kom je op dat punt in je leven waarop je denkt: ‘Het is nu of nooit’. Ik was achtentwintig toen bij mij die gedachte zich sterk opdrong.” Het werd ‘nu’: “Ik nam ontslag en startte mijn fotografie-opleiding.” In 2010 studeerde Susanne af, met de serie die nu is gecurateerd voor het fotofestival Naarden. En niet zomaar even: naast de grote namen hangt haar serie Geluksmomenten op de meest prominente plek van het festival: de Grote Kerk in Naarden. “Ik had het niet durven dromen.” Dan schaterlachend: “En ik wil ze toch nog eens serieus vragen waarom.” Maar het voelt geweldig, dat beaamt Susanne.

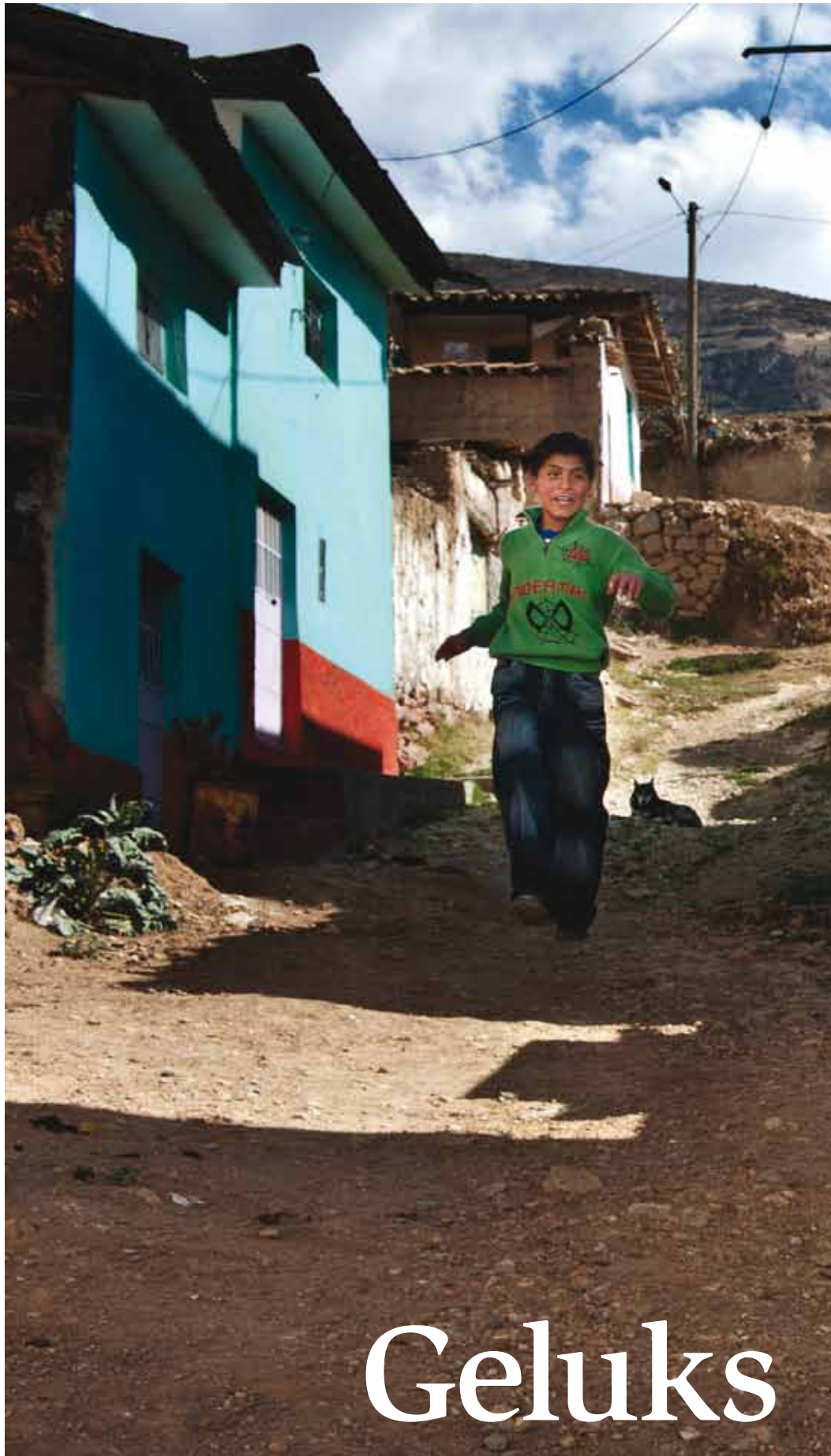
Pentax in Peru

“Op mijn achttiende, koud van de middelbare school, vertrok ik als ambitieuze wereldverbeteraar naar Peru voor een jaar vrijwilligerswerk. Van mijn vader kreeg ik een Pentax-cameraatje mee. Weldra fotografeerde ik me suf. Het lokale fotoboertje gaf bij een bestelling een gratis vergroting cadeau. Dus iedere week bracht ik mijn rolletjes weg en liet ik mijn beste foto vergroten, en die vergrote foto moest natuurlijk net even wat beter zijn dan de foto van de week ervoor: een wedstrijdje met mezelf. En kijk eens waar ik nu ben.”

Zo ontstond in Peru haar passie voor fotografie. Voor haar serie Geluksmomenten toog ze wederom naar het Zuid-Amerikaanse land. Ze verbleef weer bij het gastgezin van destijds, uit Huancayo (Andes, 3200m hoogte) waarmee ze warm contact

YOSELIN ▶▶

“We lopen iedere dag samen naar school, Yessica, Giovanni en ik. Het is een heel stuk lopen, maar het geeft niet. We hebben zoveel lol samen. Het is het leukste moment van de mijn dag.”

Geluks

momenten

hield. De vader van het gezin komt uit het 800 inwoners tellende Pucará in de Andes. Daar fotografeerde Susanne haar serie. “Ik wilde mijn serie specificeren en toespitsen op een hechte gemeenschap en Pucará leek mij daarvoor perfect geschikt.”

Maar vooral moest haar fotografie anders: “Foto’s uit dergelijke landen beantwoorden zo vaak aan stereotypes: die iconische beelden van moeders met hun kleurrijke gewaden met hun kindje op de rug in een wikkeldoek, we kennen ze allemaal. Daar wilde ik aan voorbij.”

Daar waar veel nieuwsfotografen actief in ontwikkelingslanden kiezen voor het belichten van de onderste laag van de samenleving, de verschoppelingen en de gruwel, kiest Susanne heel bewust voor een positieve boodschap. “Ik voel geen enkele behoefte om gruwel in beeld te brengen. Dat doen al genoeg fotografen” Ze vervolgt: “Het leek me juist een uitdaging om bruggen te bouwen, in plaats van afstand te creëren.” Dus niet een lach ondanks de armoedige levenssituatie, maar gewoonweg een lach, punt. “Ik wil dat stereotype ontstijgen.”

Gelijkenis in geluk

Ze is het eens met het argument dat extreme beelden bekijken en emoties losmaken bij de kijker. “Maar omgekeerd, dus door buitengewoon positieve verhalen te vertellen, hoop ik ook de aandacht van de kijker te kunnen grijpen en vasthouden om zo herkenning en identificatie teweeg te brengen met die mensen die zo ver afstaan van het eigen leven. Want te vaak wordt er in fotografie gefocused op verschillen, in plaats van op overeenkomsten.” Ze stelde zichzelf daarom voor de uitdaging: “Kan ik met onderscheidende foto’s thuiskomen?”

Zo snijdt Susanne, fotograferend in goede verstandhouding met haar modellen, onderwerpen en thema’s aan die iedereen kent of herkent: “Het geloof, liefde voor kinderen, vriendschap, familiebanden, dierenliefde, enzovoorts.” En ziedaar: “Opeens blijken de Peruanen op mijn foto’s, hoe anders ze ook mogen zijn, zich met precies dezelfde bezig te houden als jij: betekenis gevend aan het leven en hun geluk.”

Het fotograferen in Pucará, waarvoor Susanne drieënhalve week had uitgetrokken, bleek nog niet mee te vallen. “Mensen zijn eenvoudigweg met hun

▼ DON OSCAR

“Zij malen niet om mijn humeur of mijn verdiensten van die dag. Zij zijn altijd blij om me te zien. Zij maken me aan het lachen. Ik ben dol op mijn dieren.”

dagelijkse dingen bezig en overleven is toch belangrijker dan een afspraak met jou nakomen.” Een slim doordachte tactiek bleek uitkomst te bieden, en bracht haar dan toch in contact met de bewoners. “Dona Maria had een sapkraampje op het centrale plein van het dorp. Het eerste wat ik deed na aankomst ‘s ochtends in Pucará was bij haar een sapje bestellen. Van haar wist ik mijn eerste foto te maken. Uiteraard kreeg ze van mij een uitvergrote print, die ze maar wat graag aan de rest van haar klanten wilde laten zien. Het bleek een gouden zet. Een betere PR-manager dan Maria had ik me uiteindelijk niet kunnen wensen. Door haar enthousiasme wist ik veel dorpsgenoten voor mijn lens te krijgen,” zo lacht Susanne.

“Maria verdiende haar geld met het verkopen van sapjes. Maar, zoals veel dorpsgenoten, had ze ook nog een klein stukje land waar ze het een en ander op verbouwde. Ze vertelde me: ‘Het liefst zou ik iedere dag op het land zijn. Daar is niets anders belangrijk dan mijn planten. Daar kan ik even al mijn zorgen vergeten, daar ben ik gelukkig.’” En zo ging het voort: “Ik legde contacten met verschillende mensen. Sommigen reageerden argwanend, maar

het gros wilde graag meewerken. Al gauw kende ik heel wat mensen en werd ik liefdevol uitgenodigd voor een lunch of diner.” Susannes favoriete verhaal schuilt achter het beeld van de jongen op de ladder, met in de hoek zijn toekijkende moeder. “Het is een alleenstaande moeder met twee jonge kinderen. Haar man overleed een jaar eerder en van haar schoonfamilie hoefde ze geen steun te verwachten. Die keken haar met scheve ogen aan, liever hadden ze gezien dat hun oogappel nooit met haar, een eenvoudige boerendochter, was getrouwd. Een droevig gesprek werd het, waarbij duidelijk werd dat ze eigenlijk helemaal niet gelukkig was. Maar ik bleef denken: ‘Er moet toch iets zijn dat haar gelukkig maakt.’ En ja, wanneer haar zoon thuis kwam met een goed rapport, dan was ze blij.” Zo gezegd zo gedaan: “Je ziet de zoon, op de ladder met zijn uitmuntende rapport in gestrekte armen richting zijn vader in de hemel, terwijl moeder trots en gelukkig toekijkt. Die kracht om al je eigen geluk

▲ DONA MARIA

“Op het land gaat de wereld aan je voorbij. Alleen mijn planten zijn belangrijk. Geen vragen. Geen problemen. Hier raak ik al mijn zorgen kwijt.”

“Ik wil het stereotype ontstijgen”

“Het voelt alsof ik het beste van twee werelden combineer”

te gunnen aan je kinderen, dat zal een moeder waar ook ter wereld herkennen.”

Ensceneren, regisseren, documenteren

Susanne combineerde de verhalen met haar eigenzinnige kijk op fotografie. “Ik omschrijf mijn fotografie als geënceneerde fotografie met een documentair gehalte. Ook al zet ik een beeld in scène, regisseer ik houdingen en sleep ik met kilo’s flitsapparatuur over bergpaadjes om maar het licht te krijgen zoals ik dat voor ogen heb; het verhaal van de geportretteerde blijft overeind.” En de discussie over in hoeverre documentaire fotografie geënceneerd mag worden, en of dit nog wel tot het documentaire genre gerekend mag worden schrappen we, want zo glimlacht Susanne: “Dat interesseert me eigenlijk helemaal niet, ik denk ook niet dat het zin heeft die discussie aan te gaan. Naar

mijn gevoel breng ik mensen waardig in beeld en is het hun verhaal dat verteld wordt. En andersom, vanuit het publiek, merk ik dat de vervreemding die bereikt wordt door het gebruik van flitslicht juist erg aanspreekt.” Ze vervolgt: “Ik werk met studiolicht op locatie. Geen eenvoudige manier van werken, dat is zeker. In Peru heb ik vaak gedacht ‘waar ben ik in hemelsnaam mee bezig’ als ik met mijn bepakking van zo’n 25 kilo de berg op sjouwde. Mijn rolkoffer was natuurlijk volledig nutteloos op al die onverharde bergweggetjes. En dat alles onder de felle hoogtezon. Zonder hulp, zonder assistentie. Na drie weken fotograferen was ik volkomen gebroken, maar het was het resultaat meer dan waard.” Ze noemt de voordelen: “Door het onderbelichten van omgevingslicht, in combinatie met flitslicht kan je hele mooie dramatiek creëren in je beelden. Buiten dat vind ik het fijn om niet afhankelijk te hoeven zijn van het bestaande licht. Ik wil het licht controleren, en dat is een encenerende fotograaf eigen, denk ik. Zonder kunstmatig licht heb ik de spanning en de sfeer van het beeld niet zelf in de hand en dat vind ik niet prettig werken. Het heeft wel veel meer werk om

▼ DONA MARGARITA

“Sinds mijn man is overleden maak ik me zorgen over de toekomst van mijn kinderen. Trots en blij word ik als mijn zoon Hernán met goede cijfers thuiskomt. En zijn vader, die kijkt vanuit de hemel mee.”

handen, maar dat neem ik graag voor lief.”

Maar toch: op het moment waarop Susanne durft los te laten en stopt met het regisseren, maakt ze haar beste foto's. "Dat is moeilijk, het durven loslaten, want ik heb een beeld voor ogen en dat streef ik na. Maar ik heb geleerd dat juist wanneer je iets op zijn beloop laat, de mooiste beelden ontstaan. Dat is een belangrijke les voor me geweest!" Zo maakte Susanne een portret van twee pubermeiden. Geluksmomenten vonden de twee in hun hechte vriendschap, en dat bleek: "Het waren twee typische pubers, alles samen doen en onafscheidelijk van elkaar. Voor de foto vroeg ik een jongen om van achteren op ze af te lopen." Haar plan zorgde voor de juiste sfeer en spanning en een daverend giehelsalvo van het meidenduo. "Je weet nooit hoe zoiets uitpakt, maar dit werkte fantastisch." Ziedaar: het insceneren (de jongen) en het loslaten (de reactie van de meiden) werd succesvol gecombineerd.

Soms moet er nog meer durf aan te pas komen, zo moesten er ganzen op de foto. En tsja, die laten zich niet regisseren. "Een gok die gelukkig goed uitpakte. En alles mag bovendien niet te lang duren, de gezonde spanning tijdens een fotosessie duurt niet voor eeuwig. Op een gegeven moment verslapt de aandacht bij je modellen." De opmerkelijke verhouding die Susanne in haar werk aangaat met aan de ene kant het documentairegenre en aan de andere kant het geënceneerde genre, verklaart ze als een logische oplossing van een vervelend probleem: "Het documentairegenre lag me goed, maar na een tijd in de opleiding stak het me dat het bleef voelen alsof mijn foto's feitelijk niets meer dan gelukstreffers waren. Op het juiste moment, op de juiste plek. Ik wilde graag wat meer invloed kunnen uitoefenen op het eindresultaat." Ze koos voor een specialisatie in geënceneerde fotografie. "Maar ik wilde Het Verhaal niet loslaten. Ik haalde liever de inspiratie van het beeld uit het verhaal van een ander, dan uit mezelf. Het kost niet alleen minder creatieve energie, maar geeft een beeld ook veel meer inhoud. Met Geluksmomenten heb ik voor mezelf een brug geslagen waar ik trots op ben. "Ik deel mijn creatieve visie op beeld, met persoonlijke verhalen van mensen. Het voelt alsof ik het beste van twee werelden combineer."

Geluk is overal

Het mooie van het project is dat het eeuwig door zou kunnen gaan. Iedereen in de wereld is geschikt om te portretteren, zo lang ze maar op de foto willen en Susanne in vertrouwen durven nemen. "Ik hoop de serie Geluksmomenten de komende jaren uit te breiden in een landenreeks om vervolgens wellicht tot een boek te komen. Welke landen en waar, dat is me om het even. Ik heb een universeel thema gekozen, en de kracht daarvan laat zich gelden: ik kan hier in Amsterdam zo aan de slag op dezelfde manier als ik deed in Peru." De eerst volgende stop wordt waarschijnlijk: "Brazilië. Mijn vriend komt daar vandaan en zodoende opent dat deuren. De kickstart die mijn werk op die manier krijgt is erg prettig. Daarna zie ik het wel."

Natuurlijk rest er dan nog één vraag: wat maakt Susanne zelf gelukkig? "Ik hoorde eens: 'Geluk zit niet in het doen van leuke dingen, maar in leuk vinden wat je doet.' Dus als je kunt genieten van kleine momenten van alledag, dan ben je volgens mij een rijk mens." Lachend: "Ja, ik klink nu wel erg cliché. Maar ach, met mijn thema ontkomen we daar misschien ook niet aan." Clichés verkrampt uit de weg gaan, daarop valt Susanne niet te betrappen, en waarom zou ze ook? Trots vertelt ze over haar commerciële opdrachten: "Ik heb al een aantal interessante opdrachten gedaan en binnengehaald." Veelgehoord commentaar van (potentiële) klanten: "Je lichtgebruik sprak ons zo aan." Geweldig om dat ook te horen van mensen die verder weinig met fotografie bezig zijn." Het gaat haar voor de wind, zo blijkt: "Momenteel werk ik veel aan opdrachten en ik hoop binnenkort toch wat meer tijd voor mijn eigen werk vrij te kunnen maken." Weer een schaterlach: "Moet je mij horen, ik ben net vijf maanden bezig." ■

▲ DON ERNESTO

"Ik leef voor mijn geloof. Ik mis mijn vrouw, mijn kinderen, maar waar ik ook ben, God is er altijd."

▲▲ DON RAUL

"Zondag is dé dag. De dag dat ik samen met mijn kleindochter op pad mag. Ik kijk er de hele week naar uit. Dat moment koester ik het meest."